

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2857 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2857 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office CHICAGO 23, ILL., PETEK, 27. AVGUSTA (AUGUST 27), 1943 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 168

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Zmaga bo edino plačilo Amerike, pravi Roosevelt

Brezpogojna kapitulacija za fašistične vodje

RUSIJA DOBILA NAJVEČ AMERIŠKIH LETAL

Washington, D. C., 26. avg.—Predsednik Roosevelt je v svojem včeršnjem poročilu o izdankih najemajnsko-posojilnega zakona poudaril, da edino odgovorne fašistične voditelje se naj boje brezpogojne kapitulacije, ne pa ljudstva v fašističnih državah, katerim se ni treba bati, da bodo Združeni narodi nadomestili ošišni despotizem.

V svojem poročilu za drugo četrtletje, naslovljenem kongresu, je predsednik razkril, da so skupne potrebe, dostavljene zaveznikom do 31. julija, znašale vsoto \$13,973,339,000. "Ta ogromna vsota (čez 13 milijard)," je dostavil predsednik, "bo hitreje prinesla dan končne zmage." Poudaril je tudi dejstvo, da je kongres s sprejetjem najemajnsko-posojilnega zakona jasno določil, da nima Amerika nobenega namena, da bi ogrozila bodoči mir z novimi vojnimi dolgi.

"Zmaga in zagotovitev miru je edini denar, s katerim bomo lahko poplačani," je izjavil predsednik. Padeš Sicilije in padeš Mussolinija sta dva dokaza, da so Združeni narodi na svojem magovitem pohodu; prvič se je zgodilo, da so zavezniške sile okupirale domovino sovražnika, je ugotovil Roosevelt. "Podjarmljena ljudstva v nastični Evropi sedaj vedo, da evropska trdnjava ni nepremagljiva."

"Čilj Združenih narodov je, da se dovoli osvobodnim ljudstvom svobodno politično življenje po svoji lastni volji in da si ustvarijo ekonomsko zaščito, kajti to sta dva glavna namena Atlantskega čarterja," je rekel predsednik.

Njegova izjava, da se prepričajo bodoči vojni dolgi, je prvič sprožila vprašanje o zaveznih povojnih načrtih, o katerem se je doslej malo razpravljalo. Nobenih konkretnih načrtov za povojno plačevanje od strani zaveznikov, ki dolgujejo Ameriki ogromne vsote denarja, še ni na vidiku. Vsekakor pa predsednikova izjava kaže, da plačevanje v gotovini se niti ne pričakuje niti ni zaželjivo.

Predsednikovo poročilo kaže, da je Rusija dobila največje število letal, kolikor jih je bilo v tem času poslanih zaveznikom, medtem ko je Anglija dobila največ lend-leasega vojnega materiala. Anglija je prejela teh potrebnih v vrednosti \$4,458,000,000, Rusija \$2,444,000,000, Afrika, bližnji vzhod in Sredozemlje \$1,663,000,000, Kitajska, Indija, Avstralija in Nova Zelandija \$1,133,000,000, ostali narodi pa \$484,000,000.

Velika Britanija je prejela 45 odstotkov vsega lend-leasega materiala, 33 odstotkov v municijah in 42 odstotkov v hrani. Približno 57 odstotkov poslanega materiala v Rusijo je bilo municije, med tem ko sta Kitajska in Indija prejeli 70 odstotkov vsega materiala v municijah.

Bivša Cikazanka med prijetimi špioni

Detroit, Mich.—Federalna policija je aretirala dve ženski, ki sta zapleteni v špionsko afero. To sta nemška grofica Mariana von Moltke, stara 46 let in bivša Cikazanka in Emma Leonhardt, stara 57 let. Doslej je bilo aretiranih šest oseb. Theresa

Kongresnik udaril po nazadnjakih

Najslabši kongres v vsej zgodovini

Minneapolis, Minn.—Howard McMurray, zvezni kongresnik iz Wisconsina, je v svojem govoru pred člani protinflacijske konference dejal, da je on član "najbolj neodgovornega kongresa v zgodovini te dežele od Lincolnove dobe." On zastopa v kongresu milvaški distrikt.

McMurray je poudaril, da se kongres ni upal sprejeti primerne davčnega zakona, ni ničesar storil za pobijanje inflacije in je udaril po delavcih s sprejetjem protistavkovnega zakona. Vsaled tega je skupina kongresnikov organizirala Kongresni odbor za protekcijo konzumentov. Ta skupina šteje več ko 50 kongresnikov, ki so videli, da grozi inflacija in da je grupa privatnih interesov preprečila sprejetje zakona za kontrolo cen. Upanje postoji, da se temu odboru pridružijo še drugi progresivni kongresniki, čim se kongres snide k zasedanju sredi septembra.

Večina unij in delavskih združenj je že podprla omenjeni odbor kongresnikov, ki so si nadeli nalogo, da ščitijo interese ljudstva. Večina teh je sedaj tudi na delu v politični akciji, ki so jo zasnovale vse večje delavske unije.

Rim še ni priznan za odprto mesto

Tako pravi državni tajnik Hull

Washington, D. C., 26. avg.—Državni tajnik Cordell Hull je včeraj na sestanku s časniki rekel, da Rim še ni odprto mesto, kolikor se ta zadeva tiče vlade Združenih držav.

Državni tajnik je bil vprašan, če je ameriška vlada prejela iz Vatikanu ali iz katerega drugega nevtralnega kraja predlog Badoglije vlade v Italiji, naj zavezniški priznajo Rim za odprto mesto in prenehajo z napadi iz zraka nanj. Hull je odgovoril, da je bila diskuzija o tem, ampak do danes ameriška vlada še nima nobenega zagotovila, da je Rim res že v položaju, v kakršnem bi po mednarodnem pravu lahko imel status odprtega mesta.

Dva delavska pohoda v Jolietu na Labor day

Joliet, Ill.—To industrijsko mesto bo na letošnji delavski praznik videlo dva delavska pohoda, ki bosta istočasno in po isti ulici. Člani AFL in CIO bodo korakali separatno, zahtevajo po isti čas in iste ulice. Župan Janke, ki je letos prvič dovolil pohod članom CIO v Jolietu, je na vse načine poskušal, da bi voditelje obeh organizacij pridobil za skupen pohod, toda ni uspel: nobena unija noče korakati v ozadju druge, vsaka hoče biti na čelu! Končno je župan rešil problem s tem, da je odredil dva separata pohoda, ki se imata začeti vsak na drugem koncu ulice in korakati drug mimo drugega v nasprotno smer.

Behrens, ki je bila prej aretirana, je poskušala izvršiti samomor v zaporu in odvedli so jo v jetiško bolnišnico.

Ali je Welles resigniral?

Hull namiguje, da je veat "pravilna"

Washington, D. C., 26. avg.—Državni tajnik Cordell Hull je danes namignil, da vesti o resignaciji podtajnika Sumnerja Wellesa so pravilne, končno potrditev teh vesti pa je prepustil predsedniku Roosevelt, da jo on formalno naznani po vrnitvi iz Kanade.

Vesti o Wellesovi resignaciji se vzdržujejo zlasti zato, ker je dobro znano, da se je zadnje čase spor med Hullom in njegovim glavnim pomočnikom stopnjeval, kar je končno vodilo do resignacije. Poročevalci so vprašali Hulla, če je res, da je rekel predsedniku, eden izmed njih, Hull ali Welles, mora odstopiti. Hull je izjavil, da ni še nikdar rabil takih besed o nikomur.

Hull je priznal, da obstoje razlike v državnem departmentu o raznih vprašanjih, ki se tičejo zunanje politike, nadalje pa ni hotel razpravljati o teh niti o resničnosti resignacije.

Dalje je Hull poudaril, da bo državni departament v kratkem obvestil poročevalce o širokopoteznih povojnih načrtih za ameriški tisk. Na vprašanje glede vprašanja, dali zavezniški priznajo Rim za odprto mesto, je odgovoril, da sedaj ni še nič gotovega, v prvi vrsti pa je odvisno od italijanske vlade, da odstrani iz mesta vse vojaške naprave.

Ameriški general se uprl sodišču

Havajski poveljnik obsojen v plačilo \$5000

Honolulu, Havaji, 26. avg.—General Robert C. Richardson Jr., vojaški governor Havajskega otočja, je prišel v odprt konflikt s tukajšnjim federalnim sodiščem, ki ga je obsodilo v plačilo kazni \$5000 zaradi žaljenja sodišča, general pa pravi, da ne bo nikdar plačal te kazni, ker je njegova oblast višja.

Spor med generalom Richardsonom in zveznim sodnikom Delbertom E. Metzgerjem glede vprašanja, kdo ima višjo oblast, traja že dalj časa in izvira iz slučaja dveh Nemcev, naturaliziranih državljanov, katera je dal general internirati kot sovražnika Amerike, sodnik Metzger je pa odredil na podlagi procedure "habeas corpus," da morata biti izpuščena. General je izjavil, da ta zadeva spada v njegovo vojaško področje in civilna oblast nima tam jurisdikcije, sodnik pa vztraja, da zadeva spada v njegovo področje in kaznoval je generala zaradi žaljenja sodišča.

General Richardson je zdaj odredil, da je ta zadeva zaključena zanj in nobena civilna oblast se ne sme vtikati v njegovo področje, dokler je Havajsko otočje v vojnem stanju, v katerem se nahaja že od 7. decembra 1941, to je od japonskega napada na Pearl Harbor.

Vedno manj obdelane rodovitne zemlje

Washington, D. C.—Cenzusni urad naznanja, da je sedaj v Ameriki 57,000,000 akrov manj obdelane zemlje kot jo je bilo pred desetimi leti. Približno milijon te rodovitne zemlje je v Pennsylvaniji, ostali milijoni trzne zemlje pa po drugih državah. Vsa ta trzna zemlja se šteje za rodovitno. Kljub temu pa farmerji producirajo največje pridelke v vsej zgodovini, kar se pripisuje v glavnem modernim strojem in znanstvenim metodam farmanja.

STAVKA V LETALNIH TOVARNAH SE ŠIRI

Cez 6000 delavcev v New Yorku napovedalo štrajk

MAGNATJE MUNICIJE OBTOŽENI

New York, 26. avg.—Več ko 6000 delavcev v štirih velikih tovarnah Brewster Aeronautical Co. za izdelovanje letal na Long Islandu je včeraj napovedalo stavko, ki se ima po zakonu začeti čez 30 dni. Federalni vojni delavski odbor je bil obveščen o tem sklepu. V omenjenih tovarnah dela okrog 8000 delavcev in od teh je 6000 glasovalo za stavko.

Napovedana stavka je iz simpatij z delavci v Brewsterjevi tovarni v Johnsvillu, Pa., ki so zastavkali v znak protesta proti aretiranju tovarniških stražnikov, ki so člani unije. Na odredbo oblasti so bili stražniki nadomeščeni z miličniki, unija je pa zahtevala, da mora biti milica odstranjena in stražniki povrnjeni v službo; ker se to ni zgodilo, je unija pozvala delavce v protestno stavko.

Takoj nato se je začelo gibanje za solidarnostno stavko v vseh tovarnah za letala Brewsterjeve družbe v New Yorku. Delavci v teh tovarnah so organizirani pri CIO. Centralno vodstvo te unije je informiralo lokalne voditelje, da vse, kar počenjajo, delajo na lastno odgovornost. Glavni predsednik unije je odločno odsvetoval unijam v Brewsterjevih tovarnah stavkovno postopanje.

Washington, D. C., 26. avg.—Justični departament je danes naznanil, da je federalna veleposlaništva obtožila municijsko družbo Antonelli Fireworks Company iz Spencerporta, N. Y., in njene štiri glavne uradnike sabotaže in zarote za osleparjenje vlade. Sabotaži in zarota proti vladi obstoja v tem, ker je vlada dobila dokaze, da se družba ne drži pogojev z vlado in izdeluje kvarno blago. Družba izdeluje za vlado ročne granate in bombe užigalke.

Nov zavezniški poveljnik za Azijo

Američani zbili 39 japonskih "zerov"

Ottawa, Ont., Kanada, 26. avg.—Podadmiral Louis Mountbatten, vodja angleških "komandotov," je bil včeraj imenovan za vrhovnega poveljnika vseh zavezniških oroženih sil v južnovzhodni Aziji. Mountbatten bo vodil ofenzivo za reokupiranje Burme, Sijama (Thailand), Malaje in Indokine in na razpolago bo imel armade iz Indije, ki se vezbajo že leto dni ter pridružene ameriške in kanadske letalske sile; ameriški general Stilwell na Kitajskem bo pod njegovim vodstvom.

Mountbatten, ki je bil na kanadski konferenci, pride še ta teden v Washington, kjer bo izpopolnjen načrt operacij, katere poženejo Japonce iz južnovzhodne Azije.

Stan ameriških letalskih sil na Kitajskem. 26. avg.—Tukaj poročajo, da je skupina ameriških bombardnikov včeraj uspešno napadla japonsko letalsko bazo v Hankovu na Kitajskem. Okrog sto japonskih "zerov" (bojnih in lovskih letal) je branilo bazo, toda Američani so zbili 39 letal na tla in 33 drugih je bilo poškodovanih.

Nacijske strojnice v Kopenhagnu

Upor na Danskem se širi bolj in bolj

Stockholm, 26. avg.—Nacijske strojnice štrle z vseh strategičnih uličnih oglov v Kopenhagnu, glavnem mestu Danske, v katerem trajajo izgredi in krvavi spopadi med danskimi uporniki in nemškimi vojniki. Miroljubna Danska ni več "vzoren protektorat," kakor so se nemški nacisti bahali zadnja tri leta. Izgredi in sabotažni čini na Danskem trajajo že deset dni kljub obsednemu stanju, ki ga je razglasilo nemško poveljstvo.

Poročila, ki jih prejema švedski listi v Stockholmu, namigujejo, da razkačeni Nemci nameravajo odstaviti danško vlado, internirati kralja Kristina in vzeti vso oblast na Danskem v svoje roke. Napetost tamkaj je velika, ampak danška vlada še vedno vztraja, da vsi sabotažni čini, izvršeni proti Nemcem, spadajo v področje danških civilnih sodišč, ne pa nemških vojnih tribunolov. V zadnjih 24 urah je bilo samo v Kopenhagnu izvršenih devet sabotažnih dejanj.

Japonskim državljanom se ne godi krivica

Washington, D. C., 26. avg.—Kongresnik Eberharter, član Diesovega pododseka—ta odbor je pred kratkim obdoližil War Relocation Authority, da ni zmogla upravljati zadev državljanov japonskega porekla—je danes pohvalil WRA, da "vrši dobro delo s tem težkim problemom." On se ne strinja z ostalimi člani prošulega Diesovega odseka glede tega vprašanja, ki z Diesom vred vpijejo, da se državljanom japonskega izvora godi krivica.

Nekaj nemških fanatikov še veruje v zmago

London.—V vsej Nemčiji je sedaj še kak tucat fanatikov, kot sta na primer Himmler in Ley, da še verjamejo v možnost nemške zmage, kakor se poroča iz zanesljivih virov. Soldateska in junkerji svetujejo obrambo tako dolgo, da pride do ugodnih mirovnih pogojev. Splošno prebivalstvo se je naveličalo vojne. Velike izgube na vseh frontah in strahoviti zračni napadi so povzročili, da je nemško ljudstvo že popolnoma obupalo na zmago.

Bolezen paraliza ni vredna panike v Chicagu

Chicago.—Zdravstveni organi v Chicagu so izjavili zadnje sredo, da je epidemija otroške paralize, ki se širi v Chicagu, sicer izreden pojav, ni pa nič takšnega, da bi se ljudje razburjali zaradi tega. Zdravniki pravijo, da se naj vsakdo drži predpisov in bolezen bo kmalu prenehala. Glavno navdilo je, da se otroci ogibajo gneče, posebno v kopalnicah, kinogledališčih in drugih.

Sovjetski poslanik Majski se vrne v London

London.—Iz zanesljivih krogov so te dni poročali, da se Ivan Majski, odpoklicani sovjetski poslanik v Londonu, v kratkem povrne v London. Domneva se, da pride s posebno misijo, menda v zvezi z prihodnjo zavezniško konferenco, na kateri bo tudi Sovjetska unija zastopana.

Eksplozija na Malti ubila pet oseb

Valetta, otok Malta.—Ko so tukaj 25. t. m. čistili razvaline bivših ošišnih letalskih naprav, je eksplozirala zastajena bomba v ruševinah in ubila pet oseb ter ranila 25.

NA GOREČI BERLIN DEŽUJEJO BOMBE

Domače vesti

Obiski in posravljeni
Chicago.—Helena Krištof, tajnica društva 163 SNPJ, Albia, Iowa, in njene dve hčeri Helen Gibb, Albia, Iowa, in Alice Franklin, Eddysville, Iowa, so 24. t. m. obiskale gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.—Nadaljnji obiskovalec istega dne sta bili P. Lusby, Chicago, in V. Kobal, Clarendon Hills, Ill.

Iz Montane
Red Lodge, Mont.—Pred dnevi je bil pri delu v premogovniški pobit Vincent Costnik, član društva 81 SNPJ. Ranjen je v križu in se zdravi v tukajšnji bolnišnici. Člani mu žele hitrega okrevanja.

Iz Clevelanda
Cleveland.—Dne 24. t. m. je v bolnišnici umrl rojak John Long, samski, star 35 let in rojen tukaj. Zapušča mater in brata, ki je pri vojaki.

Vladni odbor odločil proti rudarjem

Določba za plačo od vrat do vrat zavržena

Washington, D. C., 26. avg.—Vladni delavski odbor je danes naznanil, da je že drugič zavrgel predlog Johna L. Lewisa, da se dovoli rudarjem na mehkem polju premoška mezza "od vrat do vrat" (portal-to-portal). Odbor je dostavil, da druge točke v pogodbi med illinoiskimi operatorji in rudarsko unijo so bile odobrene.

William H. Davis, predsednik vladnega odbora, je izjavil, da forma pogodbe določa, da se morajo upoštevati vse njene točke kot take; ako ni pogodba odobrena kot celota, tedaj postanejo vse določbe neveljavne in operatorji ter rudarji morajo skleniti novo pogodbo. Davis je obžaloval dejstvo, da ta slučaj ni dosegel uspeha v prid rudarjem. To se je zgodilo zato, ker pogodba ni bila v skladu z zahtevami federalnih podstavkov. Povabil je rudarje in operatorje, naj izdelajo novo pogodbo, ki bo sprejemljiva.

Davis je izjavil, da glasovanje o tem važnem predlogu je izpadlo z osemimi glasovi proti in štirim za. Pogodba je določala, da rudarji prejema \$1.25 na dan več, kar naj bi bila plača za delovanje od vhoda v rov do delovnega prostora v rovu in nazaj. Za to točko so glasovali vsi štirje člani odbora, ki v njem reprezentirajo delavce, proti pa je glasovalo tistih osem članov odbora, ki zastopajo delodajalce in javnost.

Odlok vladnega delavskega odbora je izzval razna mnenja med operatorji in rudarji. George F. Campbell, predsednik illinoiskih operatorjev, je dejal, da je sedaj težko reči, dali bo ta odlok povzročil novo krizo v rudarski industriji, gotovo pa je, da situacije ne bo izboljšal. John L. Lewis ni hotel podati o tem nobenega komentarja.

Turčija se ne bo pridružila vojni

Istanbul, 26. avg.—Tukajšnji list Tan piše, da Turčija ne bo pomagala zavezništvom v vojaštvom pri okupaciji Balkana. "Ta vojna ni naša," pravi list, "temveč je vojna med velesilami za dominacijo sveta. Kljub temu Turčija želi zmago zavezništvom, kajti zavezniške ideje so podobne idejam moderne Turčije."

Vse kaže, da je Italija pripravljena za vojaški naval

RUSKE ARMADE PRODIRAJO PROTI KIJEVU

London, 26. avg.—Iz zavezniškega stana v Afriki je prišlo poročilo, da so trije roji ameriških letelihi trdnjav in "liberatorjev" danes razdejali z bombami enajst aerodromov v južni Italiji. Železniška in aviatična središča vse južne Italije so zavita v plamen in dim. Vsa znamenja kažejo, da je južna Italija zrela za invazijo.

London, 26. avg.—Gosta krdele angleških malih "komarjev" so v prejšnji noči spet posipala goreči Berlin z eksplozivami in užigalkami. To je bila zaporedoma že tretja noč groze za glavno mesto Nemčije. Samo eden teh "komarjev" se ni vrnil. Slabo vreme je vzrok, da so bili veliki angleški in ameriški bombardniki sinoči doma, dočim so "moskiti" dobri v vsakem vremenu. Bojni načrt je, da Berlin, kakor prej Hamburg, ne sme imeti miru in odslej ne bo spanja za Berlinčane.

(Vest iz Stockholma se glasi, da je Himmler mobiliziral absolutno vse moške v Berlinu, ki morejo hoditi, za gašenje požarov in pobiranje ranjencev in mrličev iz razvalin.)

Zavezniški stan v Afriki, 26. avg.—Roji ameriških in angleških bombardnikov so vsak dan nad Italijo sejaoč razdevanje in smrt. Zdi se, da je železniški center Foggia južnovzhodno od Neapla docela uničen; ista usoda je zadela celo vrsto drugih mest v južni Italiji.

Danes so se spet pokazala nad Italijo nemška letala in 26 je bilo sestreljenih na tla. Pri zavezniških napadih na Crotone in Taranto je bilo uničenih 16 nemških "messerschmittov." Zavezniški so izgubili 15 letal vsega skupaj v teh bojih.

Moskva, 26. avg.—Ruske armade nadaljujejo prodiranje v štirih sektorjih na 250 milj široki fronti v Ukrajini. V enem kraju so Rusi dosegli točko, katera se nahaja 30 milj od železnice Kijev-Poltava in 170 milj od Kijeva.

Sovjetske čete so dospelo do najbolj oddaljene točke od leta 1941 v Ukrajini, ko so danes okupirale Zenkov ob cesti Har'kov-Konotop; ta točka leži 84 milj od ruske linije.

Nemci zadržujejo rusko prodiranje proti zapadu z minami, katerih so nastavili tisoče in tisoče po vseh cestah in potih in celo v potokih. Rusi so zlomili močan nemški protinapad v dolini Donca.

Produkcija vina se podvojila

New York.—Statistika o produkciji in zaužitju vina kaže, da se je oboje v zadnjih šestih letih podvojilo. To se bi morda nadaljevalo, ako ne bi bile v veljavi omejitve vsled vojne.

Produkcija eksploziv doseglja višek

Washington, D. C.—Ameriške tovarne za eksplozive sedaj producirajo teh v toliki količini in vseh vrst, da so to produkcijo omejili. Zadevno izjavo je podal Charles Higgins, predsednik Hercules Powder Co.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (razen Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za štiri letar za Chicago in Clevelo \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Clevelo \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Nakladni dopolnili in nesolventnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of non-solvent members and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Glas iz Girarda

Girard, O.—Iz tukajšnje nasebine že dolgo ni bilo kakšnega dopisa in mogoče že kdo misli, da smo se vsi preselili v krstovo deželo. Pa ni tako. Delamo s polno paro in komaj čakamo konca tedna, da se malo odpočijemo. Večina delavcev dela po šest dni v tednu, nekateri tudi po sedem dni, le malo pa jih je, ki delajo samo pet dni.

Na društvenem polju je postal nekako mrtvilo. Pikniki so izginili, ker je težko dobiti pižake in jedake.

Tudi v Girardu smo ustanovili podružnico za zbiranje prispevkov za trpine v stari domovini. Nabiranci so si razdelili ceste in šli od hiše do hiše. Koliko so nabrali, ne bom tukaj poročal—to bodo storili drugi, oziroma so že, ki imajo vso stvar v rokah. Seveda je to zelo neprijetno delo—trkati na tuja vrata. Vsa čast onim, ki opravijo to delo v zavesti, da so izpolnili svojo dolžnost napram ubogim trpinom v stari domovini.

Zanimivo je bilo poslušati nekega nabiraleca, ki je poročal na zadnji seji postojanke, kako je naletel na neko gospodinjico, naj po zmožnosti daruje za trpine v starem kraju. Pa se odreže, da mu da copak, če bo njeno ime priobčeno v listih. Nabiralec ji je seveda obljubil. Toda na žalost ne bo videla svojega imena v časopisih, ker je seja zaključila, da se imena darovalcev ne priobčijo radi pomanjkanja prostora v listih. Najbolj žalostno pa je to, da tudi taki, ki hočejo biti učitelji in voditelji, dajo samo po en copak, dasi bi lahko dali več.

V zadnjih tednih primanjkuje piva, menda zato, kakor pravijo, ker ljudje letos pijejo več piva kot kdaj prej. In to menda zato, ker je "železna" predraga. Nekega vročega popoldne se znajdemo v gostilni. Gostilničar pravi napram meni, da to ni Parkwood. Po njegovem mnenju, kdor ne živi v njegovi okolici, je manj vreden človek.

Naj mu bo tukaj povedano, da imamo v Parkwoodu moderno urejeno gostilno. Bara je dolga 45 čevljev in ne samo šest čevljev, barj podobna, baksa tega oholega gostilničarja, mize pa ima zbite iz navadnih žaganc in štiri okorne klopi, da vse skupaj izgleda kot bi vda skupej znesla in tam pustila. In vse to je v navadnem kevdru.

Dalje naj bo oholemu gostilničarju povedano, da je Parkwood dal proporcije več fantov Stricu Samu, ki se bore proti sovražniku—med njimi sta tudi dva moja sinova—kot pa jih je dala gostilničarjeva okolica. Tudi te fante sem prisiljen braniti, ker

so bili prav tako razžaljeni. Ne koliko pozneje privleče gostilničar debel zavoj bankovcev iz žepa, jih kaže in se poredno reži. Kakšna logika je to? Pametni ljudje spravijo denar, če ga imajo in ga ne kažejo drugim. Koliko je ta oholi gostilničar dal za trpine v stari domovini, če je sploh kaj dal, ne vem—podpisani je dal \$25. Še bi lahko kaj povedal, toda naj zadostuje za danes.

Mike Staudohar, 49.

Vsakoga nekaj

West Middlesex, Pa.—Čitam več dopisov v Prosveti od naših dopisovalk, ki so se izgovarjale na vrtno delo in zato niso imele časa za dopisovanje. No, to vidim sedaj tudi sam, da sem radi obilnega dela zaostal s par dopisi.

Res, dela je polno, ali koristi ni nobene od njega. Pšenica in riž sta slabo obrodila, oves sem pa pokosil za krmo, ker ga ni bilo vredno mlatiti. Kaj bo s koruzo, se še ne ve. Ako kmalu slana pade, bo zanič, in to vsaj za nas, ki smo jo sejali šele meseca junija. Sena je pa dovolj, kajti trava raste še tam, kjer bi je ne bilo treba. Posebno ženi dela preglavico, ker mora zmiraj okopavati grede.

Vsega tega je seveda krivo vreme—preveč dežja. Kadar pada, so močni nalivi in takoj so jarki polni vode. Parkrat je padala tudi toča, toda ni napravila posebne škode. Tako je farmarsko delo letos od muh—dela je polno, copakov pa nič od njega. Pa da ne boste mislili, da smo brez copakov—iste služimo v tovarni, kamor gremo šestkrat vsak teden. Večinoma vsi tukajšnji farmarji sedaj delajo v tovarni in služijo copake za boljše dni.

Nekoč sem se pohvalil v Prosveti, da imam dobro delo—da pišem z metlo. Sedaj tega dela veče ne opravljam, ker so ga preveze žene, katerim tudi bolj pristoja. Jaz sem pa dobil "šterno" več—vodim "kren" ali žrvaj, toda moram hoditi poleg njega. No, je še toliko bolje, vsaj ne morem z njega pasti. Tako delo lahko opravljam do smrti. In morda bo tudi tako, kajti smrti smo bliže vsak dan.

Iz coloradskih hribov se je v Prosveti oglasil Škrjančev Janez iz Cerovega, katerega sem že res imel za mrtvega. Sedaj pa pravi, da je še prava šentjurska korenina, ki ne pozebe tako kmalu. Živijo, Janez! Le še se oglasi in tudi pridi k nam na obisk. Tukaj boš videl več tvojih domačih sosedov in ostale šentjurce. Janez, nekaj si namignil, da si bečlar. To se meni zdi neverjetno, saj si vendar bil "fant od fare".

Tončka Škufca mi pa namiguje, naj se pripravim na zajči lov. Ona je bila na počitnicah nekje 104 milje daleč in tam videla veliko zajcev, pa pravi, da bi jaz imel lovsko srečo tam. Veš, Tončka, nemara ne bo nič iz tega. Tiste zajce prepustim tamkajšnjim jagrom, da se bo cena mesu malo znižala, jaz jih bom pa kar doma streljal, ker sem jih pešak zredil. Prvi fižol so mi vsega ogledali, tako da sem moral drugičga posaditi. Sedaj bo pa kmalu čas, ko se bo obrnilo hudo za dobro. In kdo ne bi jedel zajčje pečenke—meso brez pointov.

Zadnje čase se je nahajal v bolnišnici Jack Zagar. Sedaj je že doma in bo kmalu zopet dober za delo. "V round housu," kjer popravljajo lokomotive, je bil uposlen 16-letni Frank Kramar, sin Jovea Kramarja. Ko je čistil lokomotivo, je ponesrečil brušniji ogenj v njega in ga precej opalil po obrazu. Nahaja se v bolnišnici in je član društva 262 S.N.P.J. Mlademu fantu želimo, da se brez posledic vrne zdrav k svoji materi.

Zadnji teden je stal pred hišo na cesti avtomobil rojaka Trojnarja. Pa sta se vanj spravila triletni sinček družine Ferenc in štiritletna Šteblajeva hčerka. Odprla sta zavore in avto je zdrčal po klancu dva bloka daleč. Sreča v nesreči je bila, da ni bilo v tistem času drugih avtov na cesti. Otroka sta se smejala, ko je avto dirjal z njima po klancu. Ali tega veselja je bilo kmalu konec, kajti avto je treščil v telefonski drog in se precej poškodoval. Deček se je malo porzal pod brado, deklica pa je izgubila par zob. Odpeljali so ju v bolnišnico, kjer so ju obvezali in sedaj sta že dobra.

Po dolgem času nas je obiskala Fabjančičeva družina iz Clevelanda. Zadnja leta so navadno tukaj ostali teden dni na počitnicah, letos pa tega ni mogoče, ker so preveč zaposleni. Hvala za obisk!

Anton Valentincič.

Propaganda proti zamorcem. Kermansha, Pa.—Milan Medvešek je pred časom v svoji koloni "Od časa do časa" opomnil, da bi bilo dobro posvetiti propagandi, ki se širi po deželi proti zamorcem. Ampak pri tem je tudi ostalo, ker bili smo menda mnenja, da med Slovenci ni ljudi, ki bi se pripravili glede tega naroda, kajti smo večinoma vsi delavci in več ali manj spadamo v razne unije, ki uče, da je rasno sovražstvo škodljivo delavskim interesom.

Na žalost pa vam moram sporočiti, da se tudi med Slovenci dobe ljudje, ki širijo rasno sovražstvo. Nekateri teh strupenih propagandistov so celo na odgovornih mestih tam, kjer se shajajo naši ljudje. Pa jim dopovedujejo, češ, kar je narobe z Ameriko, je to, da je tukaj preveč črncev in pa židov; prve je treba poslati tja, od koder so prišli (iz Afrike), druge pa pobiti...

Ako ni to fašizem, potem ne vem, kaj je fašizem. Prej so ti ljudje slavili Hitlerja, odkar pa je postalo prevročje za tako početje, so začeli širiti mržnje in predsodke proti zamorcem in židom, kakor da bi bili vsi zamorci in židje slabi, vsi belci pa dobri. Rojaki, podpisani vas svari pred takimi krivimi preroki. Ljudje, ki govore tako sovražno proti zamorcem, niso bili v Ameriki in sploh še ne rojeni, kakor tudi ne njih starši, ko so črnici že pomagali graditi to našo novo domovino, ki je prišla prav tudi nam Slovence.

Že leta 1836 so imeli ameriški zamorci blaga in denarja v vrednosti \$2,462,470. Nekateri od njih so odkupili svoje lastne ljudi iz sužnosti. Ne bom tukaj navajal imen, ker ni prostora. Leta 1860 je v New Yorku pričel izhajati prvi zamorski list "Colored American." Kmalu potem so zamorci v tem mestu lastovali trgovin v vrednosti milijon dolarjev. Leta 1851 so isti ljudje imeli konvencijo za ustanovitev lastne banke in leta 1864 se jim je načrt posrečil. Leta 1865 je kongres sprejel postavbo, s katero je dal zamorcem pravico ustanovljati hranilnice in posojilnice po vsem jugu. Leta 1873 so znašale njih vloge \$57,000,000. Leta 1888 so organizirali svojo posojilnico v Washingtonu, D. C. Isto se je vršilo tudi po drugih državah.

Ranjeni vojak-pomorščak na otoku Rendova prejema transfuzijo krvi v saledru bojišča.

Tudi na polju izobrazbe, gledališke in glasbene umetnosti in literature so napravili velik korak, tako da se jim moramo belci v marsikaterem primeru skriti, posebno pa oni Slovenci, ki nekaj hlebetojajo kar tjavendan, ne da bi poznali kaj ameriške zgodovine, za katero se sploh ne zanimajo.

Ko je Kristof Kolumbus iskal novega sveta in slučajno odkril Ameriko, je njegovo ladjo krmaril zamorec po imenu Alfonso Pietro. In zamorec Allamo je spremljal Balboa leta 1513 pri raziskovanju Južnega oceana. In ko so potem Španci še bolj raziskovali ta ocean, je bilo 30 zamorcev med njimi.

Zamorci so se žrtvovali tudi v vseh ameriških vojnah. Leta 1770 je bil črnc, ki je s svojo puško ranil angleškega majorja Piteirma. V vojni za neodvisnost so vse države prispevale zamorske vojake. Teh je bilo nad 3000 v armadi Georga Washingtona—vsak regiment je imel približno 30 zamorcev; v svoji gardi pa je Washington imel 700 črncev. Ti so tudi v vojni z Anglijo leta 1812 prispevali svoje število vojakov, dasi je vladala na jugu temna sužnost. V civilni vojni leta 1861-64 med Jugom in Severom je sukalo bajonete 18,000 zamorcev. Črnči so dosti žrtvovali tudi v prvi svetovni vojni. Bilo jih je 2,290,527 registriranih in 342,277 potrjenih. Od teh jih je bilo poslanih v Francijo 200,000.

Leta 1790 je bilo v Ameriki 3,929,214 prebivalcev, od teh je bilo 757,208 zamorcev ali 19% od vsega prebivalstva. Leta 1920 je Amerika štela 122,775,046 prebivalcev, od katerih je bilo 11,891,143 črncev ali 9.7%; danes pa jih je menda okrog trinajst milijonov ali okrog deset odstotkov.

Kot že rečeno, zamorci so prav tako ljudje kot vsi ostali narodi, le da so po koži črni, mi pa beli, dasi ta barva ni naša zasluga, kakor tudi ni krivda zamorcev, če so črni. Torej zakaj bi se jih bali ali jih sovražili radi rase. Tisti Slovenci, ki širijo propagando, češ, zamorci naj gredo tja, od koder so prišli, imajo še otročjo pamet, ampak s to svojo malo pametjo že prilivajo tretji svetovni vojni, ki bo lahko prava rasna vojna, najtemnejša in najbrutalnejša od vseh vojn, ako se širi to rasno sovražstvo med narodi. In zapomniti si moramo, da je zamorec, temnopoltvec in rumenopoltvec okrog petkrat več na svetu kot pa belopoltvec. In kako naj imajo kakšno zaupanje v združenje narodov, če se bodo belopoltni obnašali napram njim kot superiorni ljudje, katerim morajo biti drugopoltni rase podložne.

Vsem takim ljudem, pa naj bodo Slovenci ali kakršnekoli narodnosti, ki širijo rasno sovražstvo, je treba več možganskih medicin, ali pa jim celo puščati na glavi, da se jim sedit ven rasni strup, rasni predsodki. Vsak Slovenec, ki širi ta strup, le žali svojo slovensko mater, ki mu je dala možgane, da z njimi misli, in precej močne mišice. Torej prijatelji, pričnimo bolj trezno misliti, da nas

bodo ugledni in razumni Američani bolj spoštovali. In kaj naj na primer pravi razumen delovodja v tovarni, kjer koli, ki je prost rasnih predsodkov, če kak inozemec pričudrihati po zamorcih ali celo klanja delati z njimi, češ, n gredo tja, od koder so prišli. In kako naj zavračamo one 100 ameriške bigote, ki se na enak način izražajo napram vsi "foreignerjem," torej tudi pr nam Slovence?

Ne, bratje, tako ne bo šlo. T najst milijonov črncev ni nam—vsem Američanom—prav nevarnih, če žive med nami mešan. Postanejo pa lahko varni, ako bodo še nadalje siljeni živeti ločeni od nas in garjeve ovce. Bodimo z njimi oni bodo z nami. Nihče nikoli ne sili, da se mora poročiti z morcem ali zamorko in tudi morci ne insistirajo na obratu. Oni le zahtevajo enake prilike življenja in enakih pravic kot jih imajo belopoltni Američani.

In oni si kljub vsem ogrožnim zaprekam—gospodarskim, političnim in socialnim—pomagajo na lastne noge. Med njih je dosti kmetov, zdravnikov, bozdavnikov, odvetnikov, pisateljev in znanstvenikov, na kar vsa mesta so se povzpeli iz najbolj zaslužnjene in brezpravne pare izmed vsega ameriškega prebivalstva. Upirajo se rasni bigotom, ki zahtevajo, naj zamorci se naprej ostanjejo brez pravnih sužnji, ki naj opravljajo najslabša dela in žive v najslabših stanovanjih, v katerih bi di svinje zbolele ali zrevoltirali.

Torej če se borimo za demokracijo, če obsojamo fašizem, nacistijsko barbarstvo, tedaj h blebetajmo neumnosti, da se morajo črnici izseliti tja, od koder so prišli. Oni imajo več pravic Amerike kot pa na primer mi Slovenci in sploh vsi priljenci s potomci vred, kajti zamorci so med najstarejšimi ameriški priseljenci. Sicer niso prišli protovoljno v Ameriko, pač pa so bili njih predci ugrabljeni v Afriki po najstranejših trgoveh in prodani v ameriško sužnost, kjer so bili plantažnikom gradili bogastva.

Naj še omenim, da smo 21. avgusta pokopali z vojaškimi častmi Louisa Fliska, ki se je smrtno ponesrečil z vojaškim letalom, kot je bilo že poročano. Po čem je bil saržent. Moje iskreno želje staršem in družini! (Dalje na 3. strani.)

Za Kanado Avstralija

Pred nekaj tedni je socialistična stranka v Kanadi, ki je znana pod imenom "Cooperative Commonwealth Federation," predstavila zapadno hemisfero s sijajno volilno zmago. Izvoljenih je bilo 34 kandidatov te stranke za poslance v zbornici province Ontario, nekaj dni kasneje sta pa bila izvoljena njena dva kandidata za poslanci federalne zbornice v Kanadi.

Ta delavska zmaga v Kanadi je toliko bolj značilna, ker je na tej strani kanadske meje, v Združenih državah več znamenj, da se glavna struja napredne (novodeleške) politike obrača na desno. Kanada gre na levo, Združene države pa na desno!—Upajmo, da se ta tok pri nas zaobrne v prihodnjem letu.

Pred nekaj dnevi so bile zbornične volitve v drugem dominijonu Velike Britanije, v Avstraliji. Avstralija je v vojni od vsega začetka, kakor Kanada, toda je bližje sovražniku in je že občutila sovražne bombe na svojih tleh.

Razlika med Avstralijo in Kanado je, da Avstralija že ima več let delavsko vladno, kakor jo ima tudi Nova Zelandija, drugi dominijon Velike Britanije na južni strani Pacifika. Delavska vlada Avstralije pa do zadnjih volitev ni imela posebne opore v avstralskem parlamentu; opozicija tamkaj je bila močna in na vse načine je nagajala Curtinovi delavski vladi. Vlada se je ves čas vojne trudila, da podvrže vse moči dežele interesom zmage, interesom demokracije, pri tem naporu pa še danes nima poštene in nesebične kooperacije avstralskih industrialcev in farmarjev, katerim so njihovi zasebni interesi prvi.

Ta slaba kooperacija z delavsko vlado se je grdo maščevala nad industrialci in farmarji pri volitvah. Industrialci in farmarji so bili v volilni boj ločeni v svojimi konservativnimi strankama, kakor so ločeni njeni gospodarski interesi. Avstralija je v večjem delu še farmska dežela, domena velikih živinorejskih rečev. Dokler so veliki farmarji in industrialci imeli podporo malih trgovcev in sploh srednjega sloja, so lahko dobili večino v zbornici in vlada je bila njihova, ampak to pot jim je srednji sloj obrnil hrbet in podprl je s svojimi glasovi delavsko vlado.

Delavska vlada v Avstraliji je izšla iz volilne bitke sredi vojne tako ojačana, da ima v nižji zbornici večino nad vsemi ostalimi strankami, v višji zbornici pa bo imela navadno večino. Delavski in srednji sloj Avstralije sta dala delavski vladi sijajno zaupnico glede njenega vojnega napora, glede zaščite pravic malega človeka, kakor glede zaščite demokratičnih svobodščin v dominijonu.

Zelo dobra in demokratična poteza delavske vlade v Avstraliji je bila tudi ta, da je poskrbela, da so volili tudi vojaki na večabliših in na fronti, kjer koli se nahajajo. Avstralske vojske čete so danes ne samo po otokih Pacifika, temveč v mnogih drugih krajih sveta, kakor ameriške. To pa ni oviralo vlade, da bi ne bila omogočila vojakom volilne pravice. Vojaki so prejeli glasovnico dolgo pred volitvami in v tednu po volitvah so se vrnili tudi glasovi vojakov z vseh strani. In tudi vojaki so v veliki večini dali zaupnico delavski vladi.

Ta delavska zmaga v Avstraliji—kakor ona v Kanadi—je velika vzpodbuda za delavstvo drugih dežel, zlasti pa za delavce v deželah Velike Britanije. Celo na Irskem, kjer je najtemnejša reakcija v sedlu, so bile pred kratkim volitve in delavska stranka tamkaj je napredovala toliko, da je reakcionarna vlada Eamona De Valera izgubila večino v zbornici in zdaj mora sklepati kompromise s svojo buržujsko opozicijo.

Nedvomno bodo tudi bodoče volitve v Angliji dvignile moč delavske stranke, ako je ne postavijo na krmilo. Demokracija anglosaških dežel koraka dalje in dalje.

Obnova trpinčene Rusije

Sovjetska vlada je pred dnevi dekretirala obsežen načrt obnove razdejanih mest v Ukrajini, Kavkaziji in v Beli Rusiji na severu. Program obnove se bo izvajal sproti, kakor bodo ruske armade osvobodile te kraje.

Načrt obnove je kolosalen in lahko je zaključiti, da bo taksiiral vse gospodarske in finančne moči Sovjetske unije; vse, kar Rusija premore, bo šlo za obnovo onega, kar je sovražnik uničil in izropal in ničesar ne bo ostalo za kakšne teritorialne ekspanzije, o katerih tako radi sanjajo komunisti in njihovi privrženci v tujih deželah.

Iz programa obnove je razvidno, da ruski delavci in kmetje v osvobodnih krajih še danes prebivajo v šotarih in podzemskih brigadah. Ko so Hitlerjeve horde poplavljele Ukrajino, Kavkazijo in Belo Rusijo, so domačini rešili precej živine in farmskih ter industrijskih strojev s polja in tovarnen, niso pa mogli rešiti poslopj in bivališč. Vse to je danes v razvalinah. Barbarski nacisti so namenoma porušili in požgali vse, kar niso mogli vzeti s seboj. Mučeniški Stalingrad, središče novih industrij ob Volgi, je groblje. Harkov, jeklarsko mesto v Ukrajini, je drugo groblje. In ko pridejo ruske armade v Kijev in Odeso, najbrže najdejo dva nadaljnja kupa razvalin.

Svet bo izvedel šele po vojni, kakšno škodo ima Rusija, dvojno škodo: v izgubljenem kapitalu in delavcih. Zadnja škoda je nenadomestljiva. Vasi in mesta se lahko ponovno sezidajo—milijonov mrtvih pa nihče več ne obudi k življenju.

Barbarski nacisti že plačujeta doma za svoja nalaščna razdevanja drugod. Nemška mesta se podirajo v groblje pod ameriški in angleški bombami. To pa ne bo naplačalo škode na Poljskem, v Jugoslaviji in Rusiji. Treba bo dveh generacij, predno se iz razvalin dvigne novo življenje.

Upajmo, da bo ta vojna ukresala v današnjem človeku-barbaru vsaj iskričo luči razuma, ki je potreben pravemu človeku...

Tri krasotice CIO, ki so odnesle prvenstvo lepotic na dnevu (pikniku) CIO v Lorainu, O. Od leve na desno so: Dorothy Gerbic (Slovenka), Frances Monega in Irene Webber.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 27. avgusta 1927)

Domače vesti. V Somerville, Colo., je umrla 44-letna Mary Mravije iz Žirov, članica S.N.P.J.

Delavske vesti. Rudarji na polju mehkega premoga se pripravljajo na stavko iz simpliciti s tovariši na antracitu.

Inosemstvo. Italijanski direktor Mussolini je poslal osto ročno Jugoslaviji zaradi Reke.

Sovjetska Rusija. Sovjeti dali nove in velike koncesije ameriškim petrolejskim magnatom na Kavkazu.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

VESTI IZ JUGOSLAVIJE

Boji v Bosni

Nedeljski PM prinaša naslednje vesti:

"Blizu Sarajeva, rojstnega kraja prve svetovne vojne, so jugoslovanski gerilci uničili 34 nemških letal in zasedli ter tudi obdržali v svojih rokah neko manjše mesto, ležeče v tem okraju."

Ukinjene izvozne carine iz Srbije v Nemčijo

(Posneto iz Bazovice z dne 13. junija 1943.—JIC)

Srbska vlada je izdala naredbu, s katero so ustavljene vse carine in sporedne dajatve pri izvozu blaga iz Srbije v nemško cesarsko področje, ki obsega nemški rajh, vključno češko-moravski protektorat.

Oddaja krp za tekstilno blago

(Posneto iz Bazovice z dne 13. junija 1943.—JIC)

Centrala za tekstil je izdala naredbu, po kateri mora vsakdo, kdor hoče dobiti dovoljenje za nakup tekstilnega blaga, poprej oddati gotovo količino starih krp. Izključno pravico za zbiranje starih krp ima tvrdka "Sirovina d. d." v Belgradu. Cene za oddane krpe je določil komisariat za cene.

NACISTI OJAČUJEJO SVOJE POSTOJANKE NA BALKANU

New York, 23. avg.—Današnji "PM" prinaša iz Londona naslednjo vest:

Verodostojna poročila, katera so dobile zavezniške vlade v izgnanstvu v Londonu, trde, da so Nemci znatno ojačili svoje vojaške sile na balkanskem ozemlju. Po teh informacijah so nacistične oblasti samo na grškem ozemlju podprle svoje posadke z dvema divizijama oklopnih vozov in eno motorizirano premočno divizijo.

KAKO NEMCI IZKORIŠČA HRVAŠKO

Francoski list "France", ki izhaja v Londonu, je prinesel dne 13. julija poročilo iz Carigrada, ki trdi, da so Nemci začeli formirati novo pomožno edinico z moštvo, ki so ga nabrali na Hrvaškem. Lani so izgubili na ruski fronti večji del pomožnih čet svojih italijanskih, madžarskih in rumunskih satelitov, a zdaj nabirajo na Hrvaškem krmo za topove.

Francoski list "France", ki izhaja v Londonu, je prinesel dne 13. julija poročilo iz Carigrada, ki trdi, da so Nemci začeli formirati novo pomožno edinico z moštvo, ki so ga nabrali na Hrvaškem. Lani so izgubili na ruski fronti večji del pomožnih čet svojih italijanskih, madžarskih in rumunskih satelitov, a zdaj nabirajo na Hrvaškem krmo za topove.

Pobrali so v armado vse dijakke in jih poslali na vezbanje v Nemčijo, akoravno je narod, v kolikor je pač mogel in smel, proti temu protestiral. Toda Nemci se boje kritičnega duha in izobražene mladine, ki se še dobro spominja režima v Jugoslaviji, in upajo, da jih bodo v tujini in s pomočjo nemškega vojaškega vezbanja spreobrnil in pridobili zase.

Nemci so poslali na Hrvaško 2000 SS-vojakov in na stotine

agentov Gestape ter s pomočjo ustašev pobrali vse zdrave moške. Prizanešeno je bilo le ustašem samim.

Hrvaška je postala zdaj čisto nemško ozemlje. Italijani nimajo v novi kraljevini nobenega vpliva več, akoravno je v početku veljala za italijansko vplivno cono...

IZ BELGRADA

"Novo Vreme" je objavilo dne 10. julija poziv nemške organizacije Todt bivšim srbskim vojakom, naj se vpišejo v vrste te organizacije za plačo 600 dinarjev na teden. Poziv pravi, da "njihova vojaška čast ne bo trpela ter bo njihova naloga, da stražijo različne žaloge proti upornikom".

NOVI GROBOVI

(Posneto iz Bazovice z dne 13. junija 1943.—JIC)

Umrli so v Ljubljani: Svetnik deželnega sodišča dr. Ivan Sirk; Malči Štokova, žena poštnega pristava ing. Štoka; Emilija Vebrova in gđc. Polonca Vebrova, žena in hčerka univerzitetnega profesorja; Ivan Demšar, višji veterinarski svetnik v Mokronogu; Filomena Bajčeva, po rodu Kogojeva, vdova šolskega upravitelja v pokouju; inž. Hugo Spitzer; inž. Emil Ličar v Sarajevu.

Zadeva generala Sikorskega

(Govor Mihe Kreka na radiu)

(Dne 11. julija 1943.)

Težka nesreča, ki je povzročila smrt predsednika poljske vlade, generala Sikorskega in njegovih najbližjih vojaških sodelavcev, je dala povod nacistom in fašistom, da razlijejo novo ploho laži in sumničenj po Evropi in svetu. Svobodni narodi, ki imajo priložnost, da spremljajo dogodek z vseh strani in stališč, se seveda smejejo nizkotskim, zlaganim trditvam, da so Sikorskega umorili Angleži ali Rusi radi njegove politike ali radi drugih političnih vzrokov. Toda zasužnjena Evropa, ki tretje leto ne sliši in ne dobi drugih vesti kot one, ki so šle skozi Goebbelsovo in Mussolinijevo cevilo, je v mnogo večji izkušnji, da takim lažem, ki jih ne ponavljajo samo listi in radijska poročila, ampak slovesno in odločno potrjujejo najvišji nemški državni funkcionarji, pokloni vsaj toliko vere, da ne verjame na nobeno stran in da sumniči na vse strani. Čim nastavi in fašisti to dosežejo, da se v široke plasti prebivalstva vgnezdijo sumnja in dvom, so že dosegli to, kar so s svojo lažljivo propagando hoteli. Oni namreč hojajke vezbanja spreobrnil in pridobili zase.

Nemci so poslali na Hrvaško 2000 SS-vojakov in na stotine

hovo politiko, zaupanje v njihovo sporazumno delo in s tem zaupanje v vojni uspeh in povojne cilje. Čim pada to zaupanje, gine tudi vera in navdušenje, gine razpoloženje, ki daje zaleta za požrtvovalno službo v borbi za svobodo. Osebnost generala Sikorskega in njegova iznenadna tragična smrt je bila za vse te podlosti izredno dobrodošla. Znano je žal le preveč, da politični računi med Poljsko in Sovjetsko zvezo niso razčiščeni, da celo politično zblizanje med Poljsko in Čehoslovaško ne napreduje, kakor bi vsi iskreno želeli. Znano je, da sta Anglija in Združene države Amerike poljsko borbo za svobodo odprtimi rokami podpirali—saj je radi napada na Poljsko Anglija stopila v to svetovno vojno, ali prav tako je bilo tudi dobro znano, da radi najvišjih interesov Združenih narodov niti Anglija, niti Amerika ne moreta in ne smeta posegati v spore, ki med zavezniški nastanejo, zlasti če je v sporu direktno prizadeta ena največjih zavezniških sil, ki nosi levji del bremena na bojnem polju in šteje deset milijonov mrtvih in ranjenih za skupno zmago in svobodo.

Nacistična propaganda upa, da bo pri tem dejanskem stanju mogla vsaj vse svoje in vse povračne z drzno lažjo prepričati, da se je kateri zaveznikov poslužil podlega sredstva in zadal poljskemu narodu zavratni udarec na življenje njegovega voditelja. Kdor pa pozna dejanski razvoj dogodkov in požrtvovalno prizadevanje pokojnega Sikorskega, da bi premagal vse težkoče, a obenem vodil politiko, ki odgovarja stremljenjem njegovega naroda, mora takoj videti, da laži ni samo podla in zlobna, ampak tudi neumna. General Sikorski je bil tisti, ki je na poljski strani junško zastavil svoja prizadevanja, da uravna naspotja med Poljsko in Sovjetsko zvezo, a obenem naslonil svojo politiko na pomoč Združenih narodov. General Sikorski je bil najvztrajnejši tovariš v orožju in boju proti silam osi. Njegova vojna politika ni poznala nobenih ovir, njegova borbenost je bila vztrajna in nepopustljiva, ter zasledovala skupno z vsemi zavezniški neposredni in prvi namen te svetovne vojne: da se prisilijo Nemčija, Italija in Japonska k brezpopojni predaji. S to svojo usmerjenostjo je bil vojak Sikorski neprecenljiva pomoč vsem zavezniškom brez izjeme in razlike.

Laži, ki so se ob njegovi smrti nagrmadile, bomo torej s studom zavrgli in ob odprtem grobu slovenskega junaka Sikorskega s poljskim narodom želeli in prosili, da bi tudi ta velika žrtev, ki jo je hotela usoda, pomagala k večji slavi in poveljavanju poljske države. Napolnjuje naj nas trdna vera in prepričanje, da bodo državni Združenih narodov našli pravo pot, ki vodi k popolnemu sporazumu med Poljsko in vsemi njenimi zavezniki sosedji, pot, ki bo jamčila na novo vstali Poljski trajen mir ter obrnila vso pozornost na edino trajno nevarnost, ki je še štirikrat uničila poljsko državo in danes skuša uničiti vse slovanstvo, pot, ki bo vse stlo združila proti nasilnemu germanstvu. To je cilj, ki ga je zasledoval pokojni Sikorski.

Krava plačala za sabotiranje

Rock Springs, Wyoming.—No, Mussoliniju se je izpolnil izrek, ki pravi: Kdor se povzbuje, bo ponižan... Ako so vesti resnične, se je Mussolini precej globoko ponižal. Škode ni nobene, sploh bi se bil moral že pred desetimi leti.

Naš predsednik Roosevelt pravi, da bodo vsi vojni zločinci kaznovani. Ampak jih ne bo mogoče toliko kaznovati kot zaslužijo za svoja grozodejstva. In še nekaj "neutralscev" naj bi bilo kaznovanih, ker niso bili nikoli v resnici nevtralnici, marveč samo hinavski. Sedaj, ko vidijo, da se fašistična stavba ruši, so pa kakor mokri kužki. Tudi v Vatikanu niso bili nič bolji.

Pred par tedni je šla neka krava iz Point of Rocks na sprehod. Pa je zaklovrtila na progo U.P.R.R. in ni videla, da prihaja vlak od vzhoda, drugi pa od zapada. Vzhodni vlak jo vrže pod zapadnega, tako da se je lokomotiva iztirila in povrh še 50 tovornih vagonov. Sedem vagonov je bilo popolnoma razbitih, da je sadje, namenjeno v New York, ležalo vse križem. Največ je bilo češpelj, ki so tako drage. Potem so imeli vlaki osem ur zamude tisti dan, prog pa je bila žele v štirih dneh popravljena.

Kakor se vidi, letos ne bo puranov za civiliziste. Kar se mene tiče, naj jih le fantje jedo, samo gledati morajo, da bodo imeli dobrega kuha, da se jim ne bo kaj takega pripetilo kot se je nam bečlarjem leta 1913. Na kuh. Nace pravi: "Danes je zahvalni dan in bom napravil fajndiner, pa tudi zato, ker sem letos dobil državljanski papir..."

Drugi se odpravimo v mesto. Ko pridemo domov, nam kuh. prinese razkosanega purana na mizo. Vzamemo vsak en kos, toda kuh. ga prežre, se vsaje koruza po krožniku. Naš kuh. je sieer trdil, da mu je vzel en "kromf" in da je ta žival morala imeti dva "kromfa". Drugače je bilo vse "okey".

Se vidi, da smo bečlarji reveži. Še toliko kradita nimamo, da bi imeli vsaj svoj praznik, kakor ga imajo drugi sloji—na primer Mothers' day, Fathers' day, Children's day in tudi—Labor day. Samo bečlarji morajo biti brez svojega praznika. Morali se bo mo skupaj zbrati in na kakšno višjo instanco "pritoženo" vložit. Morebiti bo kaj pomagalo.

Clark Pollard, prvi zamorec, ki je bil pri mornarici poviljan v "machinist's mate 2nd class." Na sliki je v družbi svojih rojakin v Los Angelesu. Zamorci so predmet rasne diskriminacije tudi v vsak panogah oborožene sile Združenih držav, dani vlada pravi, da se bo borimo za demokracijo.

ski, to je zgled, ki nam ga je dal. Zato si njegovi podli nasprotniki prizadevajo, da bi po smrti umazali njegov spomin in čast njegovih največjih prijateljev in zaveznikov.—JIC.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

gov brat Martin, ki je tudi pri vojaki, se je tudi udeležil pogreba.

Naj tudi omenim članom tujkajšnjih društev, da se vrši prihodnja seja tujkajšnje postojanke SANSa in JPO-SS prvo nedeljo v mesecu ob štirih popoldne. Rojaki, pridružite se tej postojanki in pomagajte do osvoboditve slovenskega naroda. Moj prihodnji dopis bo iz Kanade.

Anton Zornik, zastopnik.

Nemčija na robu prepada

Napisal Donald Bell

"Vprašanje življenja in smrti"—to je naslov na prvi strani lista "Das Schwarze Korps" z dne 10. junija 1943. Ta list je uradno glasilo Himmlerjevih SS čet, ki so v najozjem stiku z organizacijo Gestape. Ta pa natančno ve, kaj se godi v različnih slojih nemškega naroda.

"Das Schwarze Korps" objavlja pod tem naslovom pismo vojakom domov, iz katerega navajamo nekater stavke:

"... Pripravljeni se moram na to, da ne bom presenečen, ako nas bo ta borba tako izčrpala, da bo šlo še slabše, nego leta 1939, ko smo začeli... Neposredna smrtna grožnja, ki visi nad nami, je tako strahotna, da bomo morali izražati brezmejno hvalo iz dna srca usodi in fuhrerju, ako bomo le uspeli, da jo odvrnemo..."

Uredništvo tega lista, ki menda zares dobesedno pojmuje naslov članka, pravi, da to pismo ne izraža le naziranja vojakov na fronti, temveč tudi misli vseh Nemcev doma. List zaključuje s pozivom, naslovljenim vojakom na fronti, kjer pravi:

"... Ako bo usoda zahtevala, bomo korakali bosi do zmage. Pozabili bomo na obrise naših mest in bomo živeli kakor živite vi. In če bi bila zmaga odvisna od tega, smo pripravljene omejiti vso nemško kulturo na ono, kar vi nosite v svojih areh..."

Iz teh par značilnih stavkov vidimo, da v Nemčiji zdaj nikdo več ne zaupa v zmago. Taka zmaga kot ta, o kateri govori "Das Schwarze Korps" v navedenih besedah, je pač bolj podobna porazu kot zmagi. Zdi se nam, da je to morda prvo in najbolj jasno priznanje Nemcev samih, da so poraženi.

Pomisliti je treba, da je ta številka lista "Schwarze Korps" stara dva meseca. Takrat še ni bilo invazije v Sicilijo. Mussolini je še uradoval. Hamburg ni bil porušen. In kampanja podmorice se ni bila popolnoma poražena. Tudi nemška ofenziva pri Kursku se še ni bila zrušila. Rusi še niso začeli napadati in Orel je veljal za nepremagljivo utrdbo. Harkov ni bil niti v nevarnosti. In kljub temu so odkrito priznavali nemški poraz v časopisu, katerega more povsod v rajhu kupiti kdor hoče za 15 pfenigov.

To so ona dejstva, na katera

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Stavba zgradbe

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
WILLIAM RUS, pomoč. taj.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MURKO G. KUHEL, gl. blagajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISER, tajnik bol. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VROHNEK, direkt. mlad. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glavnice	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glavnice	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik	Box 64, Universal, Pa.
AMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik	2687 W. 68th St., Cleveland, Ohio.

Distriktni podpredsedniki

JOE CULKAR, prvi okraj	417 Woodland Ave., Johnston, Pa.
JAMES MAGLICH, drugi okraj	R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretji okraj	788 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN EPILERA, četrti okraj	2875 Randall St., St. Louis, Mo.
URSULA AMERZEICH, peti okraj	418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šest okraj	432 W. 7th St., Wabernburg, Colo.

Gospodarski odbor

MATH PETROVICH, predsednik	253 E. 15th St., Cleveland, Ohio.
VINCENT CAINKAR	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MURKO G. KUHEL	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB RUPAN	1600 So. Lombard Ave., Beryon, Ill.
DONALD J. LOTRICH	1927 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH	700 E. 25th St., Kucild, O.

Paradni odbor

ANTON ŠHULAR, predsednik	Box 27, Arma, Kansas.
FRANK VRATARIČ	219 Toner St., Lumbega, Pa.
FRANK ŠERIC	19813 Muskoga Ave., Cleveland 18, Ohio.
ANDREW VIDRICH	706 Forest Ave., Johnston, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK	778 E. 18th Street, Cleveland, Ohio.

Nadorni odbor

FRANK ŽAITZ, predsednik	2661 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MRDVENEK	15053 Upton Ave., Cleveland 18, Ohio.
ANDREW GRUM	17125 Snowden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP	261 So. Prospect Ave., Chardon Hills, Ill.
FRED MALGAI	28 Westlax Ave., Peru, Ill.

Glavni sekretarji

DR. JOHNS J. RAVERYNIK	2819 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.
------------------------	-------------------------------------

je treba pomisliti, ako hočemo razumeti igro nemške strategije in politike v bodočih mesecih. Ludendorff je rekel leta 1918—ako je vaša vojna izgubljena, položite orožje na tla. Toda to pot je stvar drugačnega. Vojna gre naprej v cilju, da se pridobi—kakor je rekel general Dietmar na radiu—na čas. Dodal je, da čas sam na sebi nima nobene vrednosti in da ga je treba še pravilno uporabiti.

General Dietmar je tudi povedal, kako je mogoče kupiti čas. Dejal je, da ga je treba plačati z ozemljem, oziroma da to izrazimo z drugimi besedami, treba se je počasi umikati in se postopoma ustavititi na novih obrambnih pozicijah ter tako polagoma ustvariti razmere, v katerih bi mogli italijanska in nemška vlada začeti z nami pogajanja.

Tu seveda dobimo vtis, da si Dietmar oporeka—čim dalj porederejo zavezniške armade, tem bolj jasno in očitno postaja, da je Nemčija poražena in tem manj imajo zavezniki poviča, da Nemčiji nudijo ugodnejše pogoje. Toda s časom se slabša je vojaška situacija Nemčije—priznali je treba, da je v političnem pogledu morda narobe. To je pač povsem očitno ona karta, na katero igrajo sedanji nemški vladarji.

Nemški propagandisti so že čisto odkrito povedali, da se zanašajo mnogo na ameriške volitve leta 1944. Oni upajo, da bo prišel na krmilo predsednik, ki bo zahteval brezpopojne predaje. Ta karta je seveda dvomljive vrednosti. Toda Nemci ne stavijo nanjo vsega. Svoje umikanje na vojaškem polju bodo izkoriščali kot politično orožje. Pričakuje se, da bodo nemške armade na Ruskem kmalu prisiljene, da se umaknejo precej daleč nazaj. V tem slučaju se odpre Nemcem dvoje upanj:

Prvo je, da bodo vplivni krogi na Angliškem in v Ameriki pristavili prodiranju ruskih čet s akrbjo. Strah pred boljševidmom v Evropi je bil še od nekdaj najvažnejše orožje nemške zunanje politike. Vsi Hitlerjevi uspehi v mednarodni politiki pravi do Monakovega so bili doseženi s pomočjo boljševidkega strašila. Nemci se ne bodo zadovoljili s tem, da strašijo zahodni svet z rdečo armado, temveč bodo kmalu tudi začeli poudarjati poročila o naraščajoči komunistični nevarnosti v vseh zasedenih deželah, v marionetnih državah na Balkanu in tudi celo v Nemčiji sami. Nemci bodo sami ustvarjali komunistične zarote in poskušili postaviti zahodni svet pred neprijetno alternativno pobotanja ali pa izbruhu boljševidke revolucije v vsej Evropi.

Drugo upanje pa je to, da bi umik iz Rusije morda prinesel neko malo možnost za pomiritev z Rusijo. Stalinovi govori in program nemškega narodnega komiteja so v tem pogledu obudili nekatera upanja. Ako bi

Ruščja zadostila vsem svojim teritorialnim potrebam, bi vsled pomanjkanja druge fronte v Franciji nastalo za Russe naslednje vprašanje: ali nadaljevati boj, da se prisili Nemčija na predajo brezpopojno zahodnim vlesilam ali pa prepustiti to čisto vojaško nalogo onim silam, ki bodo edine imele od tega korist—vlesilam na zapadu! Nemci se vsekakor zanašajo na to, da bo neke na neki točki vojaški pritisk na vzhodu ponehal.

Od zdaj naprej moramo računati v tem, da bodo Nemci v političnem pogledu poskušali nekaj velikega. Danes je zanje vse izgubljeno in zaradi tega imajo tudi možnost poskusiti kaj koli. Za vse one, ki imajo v današnji Nemčiji kolikaj odločno besedo, je vse to zares—vprašanje življenja in smrti.—ONA.

V Berlinu vladajo obupne razmere

London, 22. avg. (ONA).—Nevtralnimi popotniki, ki je pred dve tedni prispel iz Berlina, je danes opisoval nemško prestolnico kot kraj groze in obupa. Dejal je, da je bil v Berlinu že ob najrazličnejših prilikah, toda nikdar se ni bil našel berlinskega prebivalstva v takem stanju malodušnosti in zbežnosti.

Poročal je Overseas News Agency, da je na lastne oči videl, kako je na tisoče ljudi oblegalo urade za evakuacijo od onega trenutka naprej, ko je prišel poziv, da zapuste mesto. Vsi trgovski posli so skoro popolnoma zastali, ker nameščenci—tako je priprivedoval—kar na lepem izginjajo... večina uradov je zaprtih.

Da bi razburjene duhove vsaj nekoliko pomirila, je nameravala uprava prirediti velike shode in je določila važne govornike, med njimi nekatera znamenita imena, da govore na teh shodih. Toda stvar se je žalostno ponesrečila, ker ni bilo obklovalcev, tako da so morali vedno teh shodov sploh odpovedati.

Popotnik pripoveduje, da je nastala še mnogo večja zmešnjava, ko so angleški letalci začeli sejati letake na nemško prestolnico, v katerih se prerokuje Berlinu ista, ako ne še hujša usoda kot ona, ki je zadela Hamburg.

Predsednik avtne unije udaril po družbi

Detroit, 25. avg. — R. J. Thomas, predsednik unije avtних delavcev (CIO), je danes udaril po kompaniji Thompson Products v Clevelandu, ker se ni pokorila, da bi ponovno uposlila odslovljene unijske delavce, kakor je odločil vladni delavski odbor. Zato ta družba ni upravičena, da bi dobila priznanje od armade in mornarice v obliki znaka "E", je izjavil Thomas.

Najzanimivejša dnevna delavske vesti so v dnevniku "Prosveta". Ali jih čitate vsak dan?

Prizor iz Sicilije. Ameriški vojak si ogleduje nove italijanske strojnice v Messini, kjer so padle v roke ameriški armadi, ne da bi "govorile" v akciji.

SOSESKA

ANTON INGOLIČ

(Se nadaljuje.)

Zdaj je bil tako močan, da je opravil sam. Lep bel junček je prišel na svet. Rahlo ga je položil bliže jaslim. Skrbno je opravil, kakor je bilo treba. Liša je spokojno ležala, lizala mladiča in se s toplo hvaležnostjo ozirala na Joka, ki je po opravljenem delu sedel na stolček sredi hleva in buljil nekam v vrata. Naposled se je dvignil in stopil proti njim. A takoj se je vrnil in posikal vrh za junčka. Liša se je nemirna zganila v strahu, da ji ga bo že vzel in privezal v kot. Ko pa je delal zanko, se mu je razodelo. Opetel se je k svojemu ležišču in se obesil na kavelj, na katerega je navadno obešal verige in svojo obleko.

PETNAJSTO POGlavJE

V pomladanskem delu, pogovorih o gozdovih in gmajni ter o raznih dogodkih, ki so v predledkih segali v sicer enolično življenje, je čas naglo mineval.

Že so obrali češnje. Le na zunanjih vejah so se še poedine grele na soncu in izzivalo otroke, ki so jih hodili poželjivo pogledovat. Včas se je kateri tudi opogumil in splezal na drevo; spustil se je kakor maček po vejah prav do konca in grabil z dolgim kavljem ali kar z roko skrajne vejice k sebi in potrgal z njih preostale sladke rdeče sadove, tudi z usti, če ni mogel drugače. Če jih je ujel samo pest, je bil zadovoljen.

Tudi polena in kamni so padali proti nedosegljivim mestom, če ni bilo v bližini gospodarja. Že prej so otroci polomili mnogo vej, ta zadnji čas pa so veje kar kapale na tla. Drevo je bilo opustošeno, za leto dni je doslužilo. Kmalu se ne bo nihče več zmenil zanj, le še vrabci bodo prihajali posedat na skrajne veje in zobati, kar so jim pustili otroci. Hitro bodo opravili svoj posel in češnje bodo stale osamljene in zapuščene med drugim sadnim drevjem, ki bo postajalo vsak dan privlačnejše. Otroci bodo že klatili jabolka in hruške, vrabci pa bodo zahajali na zoreča polja.

Tisto nedeljo, ko sta prihajala Veronika in Tonč s postaje, so na Mrazovih dveh velikih češnjah otroci še stikali za poslednjimi črnkami.

"Se veš, Veronika," je dejal Tonč, ko sta prišla bliže, "kako smo jih trgali? Nekoč se mi je zlomila veja, glej, tam na vrhu, še zdaj se pozna." Pokazal je proti vrhu, kjer je bilo res videti, da se je bila nekoč odlomila vetev. "Kot snop sem padel na tla in si zlomil nogo."

Veronika se je le nejasno spominjala tistih let, a to ji je še ostalo v spominu, da so zagnali tedaj velik vrišč in ohiteli v vas klicat na pomoč.

"Pa mi je zarastla, da ne vem več, ali je bila leva ali desna."

"Tudi jaz sem zdrava," je dejala smehljaje Veronika, "čeprav sem že mislila, da ne bom dočkala današnjega dne."

Oziralta sta se po drevesih in opazovala dečke, ki so čepeli na zibajočih vejah, trgali drobne črvice in jih metali dekletom in dolgozračnikom, ki so stikali za njimi v travli. Vesela sta bila, vendar jima je nekaj ustavljalo korak, da sta se bližala vasi s tesnobo.

"Jezike bodo že obračali!" je razodela Veronika, kar je ležalo obema na srcu.

"Naj! To je njihova reč!" je zavrnil Tonč njen in svoj pomislek.

Tudi njemu ni bilo lahko. To je vendar nekaj nenavadnega: Korenova Veronika, doma s kmetije, kjer so se že od nekdanj držali starih navad kakor nikjer drugod, se je poročila v mestu in brez gostije, kakor bi se spodobilo za tako kmetijo! Tudi pri Ledinkovih so vselej

obhajali hrupne gostije in vabili sorodnike in sosede. Pogledite ju, mladega moža iz Ledinkove hiše in mlado ženo s Korenovega grunta, kako odhajata od poroke! Brez svatov, brez harmonike! Niti starešina ju ne spremljata, še starši ne! Kdo je že videl kaj takega? Še gostaški se ne ženijo tako!

Tesno jima je bilo. Pred oči so jima prihajale podobe z gostij, ki sta jih že videla. Še pri Dolenčevih, ki jih imajo za velike skopuhe, so se gostili in veselili tri dni! Onadva pa sta se vzela daleč od domače cerkve, povabila sta sicer domače, a niso prišli. Za Korena je bilo preveč, Ledinek pa se je izgovarjal, da ne utegne, v resnici pa ga je bilo sram. Toda Veronika ni hotela niti čuti o poroki doma in še manj o gostiji. Sicer pa je tudi Koren dejal Tonču: "Pri nas ne more biti, zato opravita brez hrupa! Pa tudi zaradi Joka opravita tiho!"

Skozi vas je bila pot še težja.

Ljudje so prihajali pred hiše in se ozirali za njima. Slišala sta to in ono opazko. Veronika je prelagala belo volneno ruto iz roke v roko, da se ne bi videlo, kaj skriva za njo. Stopala je tako naglo, da jo je Tonč komaj dohajal. Njemu pač ni bilo treba skrivati nič. Kaj, če nima gostije, ima pa Veroniko! Ali ima kdo takšno ženo? Je katera pretrpela toliko zaradi fanta, ki ga je imela rada? Obšla ga je prava fantovska objestnost. Dvignil je klobuk, za katerim sicer ni imel šopka, in zavriskal, da se je razlegalo po vasi.

Veronika je zardela kot češnja.

"Kaj delaš, Tonč?" ga je posvarila; povedala pa je to tako ljubezljivo, da je Tonč vrgel klobuk v zrak in zavriskal v drugo.

"Saj greva vendar od poroke! Čemu bi se skrivala?"

Doma je čakalo Veroniko presenečenje.

Od takrat, ko je hodila po denar, še ni videla hiše. Zdaj je ostrmela pred njo. Bila je že gotova. Lepo polbeljena je bila, zelena okna so jo veselo pozdravljala.

"Tonč, tepo si jo napravil!" je rekla in ga ujela za roko.

Zdaj sta oba pozabila na gostijo, ki je nista imela, in na svate, ki ju niso spremljali v novi dom.

Tončeva teta Kata pa jima je le pripravila majhno južino. Poslali so še po Korena in Ledinkove. Prišla je Tončeva mati, malo pozneje njegov brat in nazadnje še Koren. Sedeli so za polno mizo, jedli in pili, besede pa niso mogle prav iz ust, dokler jim vino ni razvezalo jezikov.

Potem je bil najgovornejši Koren.

"Samo da se imata rada!" je govoril in si brisal solze, ki so mu silile v oči. "Da sem le dočakal ta dan. Kar laže bom umrl; vedel bom, da je vsaj en moj otrok srečen in da živi, kakor se spodobi. Mogoče pa mi bo ljubi Bog dal dočakati dan..."

A ni mogel izgovoriti do konca. Misel na nesrečni dom, na Lizo, na Joka, na Tomaža in na vse, kar je teklo po krivih potih, mu je vzela besedo.

"Oče, pijte! Bo že bolje!" je vzklikal Tonč in trkal z njim. "Na mnoga leta!"

"Ne bom jih dočakal več dosti!" je začel Koren znova. "Tudi ne bi jih rad. Vse gre narobe. Doma in v vasi. Zdaj si hočejo deliti še gmajno! Tonč, tvojega očeta imam rad, to pa mu zamerim. To ni prav. Ljudje so popolnoma zmešani!" A spet se je povrnil na svoj dom.

(Dalje prihodnjije)

Slika iz Sicilije. Italijani pozdravljajo ameriške vojske kot osvoboditelje v mestu Montrealu, od koder so prepodili Nemce.

mila z njim, zdajci je uprla vanj oči, obenem je ujela vsak glas iz pisarne... "Irma!" Poklical jo je bil Emil. Dvignila se je. "Ne, jaz ne vem ničesar. Meni jih niste dali shraniti."

V trgovini je nastalo težko, moreče vzdusje. Nad vsemi je ko mora ležal sum nepoštenja. Uslužbenci so se gledali, se presojali do dna, vsak je videl v svojem tovarišu tatu. Lastnika trgovine sta preizkusila vse ključke, če bi morda kateri izmed njih odprl predal, iz katerega so izginili papirji. S težavo je odprl predal ključek, ki je že dolgo ležal med ostalimi in niso vedeli, kam z njim. Emil je pobledele, skoraj bi se bil zgrudil na tla. Njegovo poštenje je bilo izven vsakega dvoma... "Ali se spominjate," so ga vprašali, "če ste pustili kdaj ključke na mizi; opoldne, ko ste šli h kosilu?" Tega se Emil ni spominjal, a bilo je lahko mogoče. Irma se je tresla, njene oči so ko blazne požirale svetle kroge, ki so plesali pred njo. "Saj jaz nikoli ne ostajam sama v trgovini; opoldne je vselej tudi Lenart z menoj." Vprašali so, če se odstrani med tem časom kdaj iz trgovine. Kolobarji so izginili, Irma je rahlo zaprla oči. Nizkotno, mučno izpraševanje ji je dražilo živce.

"Možno, da se odstranim... v stranišče." Opoldne je ostajal v trgovini tudi Kovač ali njegov trgovski drug, a je redno izginil za pol ure v kavarno.

Oči vseh so se uprle v Lenarta. Do tistega hipa ga ni zanimala vznemirljiva zadeva; zdaj je spoznal po pogledih, da zadeva tudi njega. Kaj mu neki hočejo? Zapletlo se mu je pod nogami. Poklicali so ga v pisarno. Emil ga je gledal mirno; v njegovih očeh ni bilo niti sence sumničenja. Pred ostalimi ni bilo mogoče ubežati. Vprašali so ga naravnost; besede so udarile ko strela: "Ali ste se kdaj mudili v pisarni opoldne? Ali poznate ključke?" Lenarta je mrzlo spreletelo. "Pa ne, da bi sumili mene?" Oprijel se je, da ni padel.

Lenart se je le nerad spominjal tistih dni sumničnj in izpraševanja. Nekatera dejstva so govorila proti njemu. Lovili so ga ko lovski psi zver. Branil se je z vsemi silami, vroče, z rdečico v obrazu, z mrzličnimi očmi. Bil je ravnjen v srcu, najraje bi bil pustil vse in ubežal... Ali ne bi s tem sumnje še povečal? Imel je ženo, moral je živeti. Najhuje mu je bilo tiste dni prihajati domov. Ženi ni povedal ničesar, bilo je pretežko, a je moral skrivati pod masko hlimbe, kar se je v njem godilo. Suma ni bilo mogoče izbrisati. Ako bi bili zadevo nagnanili policiji, bi bili Lenarta zaprli. Če tudi bi ga bilo sodbice radi pomanjkanja dokazov izpustilo, bi bil uničen. Emil je prošil zanj. Če je nedolžen, mu ne bodo mogli popraviti storjene krivice; če je kriv, bo itak prišlo na dan. Kovač se je vdal pod pogojem: Lenart mora iz trgovine. Bilo je tri dni pred koncem meseca. Ni mu izplačal mesečnine ne odpravnine. "Tožite!" mu je dejal. "Pred sodnijo bom povedal, zakaj sem si pridržal to malo odkodnino." In še: "Pa povejte, kaj ste delali v pisarni." Lenart ni povedal, da je iskal v Emilovi miznici sedem vrstic neumnih,

zaljubljenih besed, ki jih je bila nekoč zapisala Irma in jih hotela zdaj dobiti znova. Hlapec ga je videl, kako je stikal po pisarni, in je to zdaj potrdil. Na gosposdarjeve besede je Lenart dvignil pest. K njemu je pristopil Emil, ga zagrabil in mu pošešnil: "Ženo imaš."

Da, imel je ženo. To mu je bilo v tistem hipu najhuje. Če bi je ne bil imel, bi se bil dal za svoje pravice ubiti. Ona je nosila pod srcem plod. Vsako opoldne je kot priplesal domov; ženo je poklical že na stopnicah. Vsak večer je kupil kako malenkost, prišel potihoma; če je Cilka slonela na oknu in gledala na cesto, se je je od zadaj rahlo dotaknil, da se je prestrašila: "Kod si hodil, da te nisem videla?" Ugibal je, kaj ji je prinesel. Sedela sta do poznega mraka in pozabila na večerjo. Obušstvo je gledalo od vseh štirih sten, a ga nista čutila.

Kako bo prihajal domov odselej? Nič več ne bo klical Cilke na stopnicah, ne prinašal zvečer zavrtkov. Kako ji bo povedal? To je bilo najstrašnejše. Ali naj se ji zlaže, ko se ji še nikoli ni lagal? Moral bi si izmisliti rožnato laž, tako lepo in popolno, da bi jo še angelci verjeli. Ona bi kljub temu brala v njegovih očeh, kaj se je zgodilo.

Tri dni je pohajal po cestah in prihajal domov, kakor da hodi z dela. Tretji večer je prinesel zadnji zavitek sadja, sedel dolgo, hotel reči najtežje, a mu je stisnilo srce do bolečine. Smejal se je, skozi smeh je gledal jok. Žena še vedno ni razumela, da se mu je nekaj zgodilo. Če bi ga vprašala, kaj mu je, laže bi ji vse razodel.

THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL
Institute of Technology v angleščini
Spisal znani profesor: na Slovenski

Podlaga za mehanično znanje si morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah pokaže temeljna dela mehanike. Razloži vse natanko, kar mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje uporabo vsakega stroja, orodja in meril. Pouči vas, kako je treba vporabiti načrte (blue prints) ter vam tudi daje mnogo računskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste šele početnik, vam bo ta knjiga zelo koristna in mnogo potrebna.—1000 slik in risb. 576 strani, trdo vezana knjiga stane SAMO \$1.98.—Poštno plačamo mi. Naročite pri KNJIGARNI SLOVENSKO PUBLISHING COMPANY, 216 West 18th ST., NEW YORK.—Zaloga ni velika. Naročite to važno knjigo še danes.

Nekdo je potkal. Cilka je hitela odpirat, vstopil je Emil. Sedel je k oknu in gledal oba čudno in prodirno. Slednji je položil roko na Lenartovo koleno in dejal: "Ne skrbi, gledal bom, da dobiš kaj drugega..." Strahotno dobro sta mu deli prijateljstva roka in beseda, obenem se je prestrašil. Cilka je gledala zdaj enega zdaj drugega, vprašala je: "Kaj se je zgodilo?"

Tistega hipa se je Lenart pozneje spominjal iz solz in omotice. Vse se je izvršilo, kakor v težkih sanjah. Dolgo so mu zvenele v ušesih Emilove bodreče, trepetajoče besede. "Čemu se on tako zanima za mojo usodo?" Pri odhodu mu je na vratih stisnil v roko bankovec. Lenart se je obrnil k ženi, v pesti je tiščal denar, solze so mu tekle.

(Dalje prihodnjije.)

Razni mali oglasi

ZENSKÉ
za
ČIŠČENJE
URADNIH
PROSTOROV
stare 18 do 48 let
za delo
od
6:00 P. M.
do
2:30 A. M.
48 ur na teden
53c na uro
Čas in pol za nadurno delo
Povišanje plače po šestih mesecih
Oglasite se na:
EMPLOYMENT OFFICE
CHICAGO
UNION STATION
516 W. Jackson

ZENITVENA PONUDBA
Vdovec, ki ima svoje posestvo, želi seznaniti s Slovenko v svrhu ženitve. Katera se zanima, naj se priglasi pismeno za nadaljnja poiznosa na naslov: VDOVEC številka 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois.

Razni mali oglasi

MLADENIČ, 17 let, za delo v lekarni. Sutcliffe Pharmacy, 801 Irving Pk. Road. Lake View 0081.

POTREBUJEMO
MOSKE
in
ZENSKÉ
za
NUJNO
OBRAMBNO
DELO

Nobene skušnje se ne zahteva, mi vas naučimo dela
PUNCH PRESS OPERATORS
POLISHERS & BUFFERS
LIGHT ASSEMBLY WORK
PACKERS
TOOL & DIE MAKERS
and
PLASTIC MOLD MAKERS

Na starost se ne ozira.
Oglasite se osebno v naši razsvetljeni delavnici po dnevu ali v noči.

BADGER TOOL
& MFG. CO.
1501 W. Polk St., Chicago

POŠTNA UPRAVA
šeli vsled vojnih razmer zmanjšati delo in samodej s preuredbo nastavov. Vsak naslov v večjih mestih ima namreč sedaj še posebno lističko, ki pismonošu gove, v katerem kraju se naslovnik nahaja.

Naslovite v hodoče vsa pisma:
PROSVETA
2657 S. Lawndale Ave.
Chicago 23, Illinois

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—
v tiskarsko obrt spadajoča dela
Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmernne, unijsko delo prve vrste
Pišite po informacije na naslov:
SNPJ PRINTERY
2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priloženo eden. dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$5.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, so jim to priložje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo—Vselej kakor nitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Clairo in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.50	1 tednik in 6.50
2 tednika in 8.00	2 tednika in 1.10
3 tednike in 11.00	3 tednike in 1.70
4 tednike in 14.00	4 tednike in 2.30
5 tednikov in 17.00	5 tednikov in 2.90

Za Evrope je \$9.00
Izpolnite spoštni kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plamnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$ _____
1) Ime _____ Čl. družstva št. _____
Naslov _____
Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:
2) _____ Čl. družstva št. _____
3) _____ Čl. družstva št. _____
4) _____ Čl. družstva št. _____
5) _____ Čl. družstva št. _____
Mesto _____ Država _____
Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Gospodična Irma

France Bevč

12.

Trgovec Kovač, suhljat, razdražljiv, raztresen človek, se je bil nekega dne nenadoma razburil. Brki so se mu tresli, lica je imel manjša kot prej, oči so mu skoraj tonile v jamicah. Izgubil je bil beneške obveznice vojne odkodnine v vrednosti nekaterih tisočakov. Spominjal se je natančno, kdaj je bil vrednostne papirje dvignil, kako jih je bil razgrnil pred svojim drugom in Emilom. Ker jih v tistem trenutku ni utegnil nesti domov, jih je zaklenil v predal. Še istega popoldneva je bil odšel iz mesta in se ni vrnil pred večerom. Naslednjega dne je bil pozabil nanje. Morda je mislil, da jih je bil že odnesel domov in jih zaklenil v blagajno. V hipu, ko mu je zmanjkalo denarja v gotovini in jih je hotel vnovčiti, je spoznal, da jih ni v blagajni ne v predalu, dasi je bil ta zaklenjen kot prej. Bilo je možno, da jih je odnesel njegov trgovski drug. Ta ni vedel zanje. Bilo je nemogoče, da bi jih bil vzel kdo drugi kot Ko-

vač, ključ od predala je hranil samo on.

Gospodarju se je začela tresti tudi roka. Razburjenje se je polagoma razširilo na vse uslužbence. Globoko vdrite oči so begale po trgovini, se ustavile na slednjem obrazu, begale dalje. Slednji je stopil Kovač v pisarno in govoril z Emilom, dolgo, dolgo... Lenart se jima je približal, da bi slišal.

Družina Winston Churchilla, angleškega premierja, v Kanadi v družbi kanadskega premierja Makenzija Kingsa. Slika je bila sneta v Quebecu po konferenci z Rooseveltom.

"Vem le to, da ste jih položili v predal," je ponavljal Emil. Tudi njemu so se tresle roke. Oči so mu mežikale, izbegavale. Gospodarjevih besed ni bilo mogoče razumeti; le Emil je ponavljal: "Ne, nisem jih vpisal. Treba je vpisati gotovino, kadar se vnovčijo. Sicer pa nisem vedel, čigava last so..." Irma je Lenarta globoko prezirala, nikoli ga ni pogledala, ne spregovora.